

Foaie de parcurs în domeniul mass-media pentru noul legislativ din R. Moldova

Traseul libertății presei în Moldova urmărit de către organizațiile internaționale care monitorizează evoluția sau involuția libertății presei în lume a intrat în recesiune începând cu anul 2004 când organizația *Freedom House* a cotate libertatea presei în Moldova cu „neliberă”. Acest declin al democrației în R. Moldova a culminat cu evenimentele din aprilie 2009, când instituția mass-media a fost intens expusă presiunilor și încercărilor autorităților de a-i sabota activitatea și rolul firesc de „câine de pază” al societății.

Comportamentul mass-media, dar și al autorităților vizavi de mass-media din Moldova în perioada campaniilor electorale din acest an, precum și în timpul evenimentelor din aprilie 2009, a demonstrat disfuncții serioase la capitolul exercițiu liber al dreptului la exprimare și informare; independență și libertatea presei față de orice influență a politicului, față de cenzură și autocenzură; integritate și respect față de lege din partea instituțiilor statului, dar și din partea presei etc.

Simptomatic a fost comportamentul în anul 2009 al radiodifuzorului public și al organului de reglementare în audiovizual: IPNA Compania „Teleradio Moldova” și Consiliul Coordonator al Audiovizualului. Rapoarte naționale și internaționale au semnalat grave abateri de la norma legală admise de serviciului de radiodifuziune public, iar CCA, care este garant al interesului public și are menirea de a coordona activitatea audiovizuală, și-a exercitat autoritatea ca un organ atrofie.

În Recomandarea APCE 1506 (2001) asupra libertății de exprimare și de informare în mass-media din Europa este accentuat faptul că „existența mass-media libere și independente reprezintă un indicator esențial în ce privește maturitatea democratică a unei societăți”.

Chemăm noua putere de la Chișinău să demonstreze devotament față de normele europene în domeniul mass-media, a libertății de exprimare și informare, pentru a fortifica procesul democratic inițiat în R. Moldova.

În mod special, solicităm Parlamentului R. Moldova să înceapă prioritar reforma instituției mass-media prin punerea în aplicare a recomandărilor Consiliului Europei în acest domeniu (a se vedea Recomandarea 1147 (1991) a Adunării Parlamentare privind responsabilitatea parlamentelor în materie de reformă democratică a radiodifuziunii și Recomandarea (94) 13 a Comitetului de Miniștri asupra măsurilor vizând promovarea transparenței în mediile de informare, Recomandarea (96) 10 privind garantarea independenței serviciului public al radiodifuziunii, Recomandarea Comitetului de Miniștri (99) 1) privind măsurile vizând promovarea pluralismului în mediile de informare, Recomandarea 1506 (2001) asupra libertății de exprimare și de informare în mass-media din Europa, Recomandările Comitetului de Miniștri (2000) 23 privind independența și funcțiile autorităților de reglementare a sectorului radiodifuziunii etc.).

Organizațiile neguvernamentale militante pentru libertatea mass-media, libertatea cuvântului și accesului nestingherit la informație au conturat o listă de soluții la cele mai stringente probleme în domeniul libertății presei în R. Moldova:

1. Reforma audiovizualului public

- A. Elaborarea și aplicarea unor mecanisme legale, prin care candidaturile pentru funcția de membru al Consiliului de Observatori al IPNA Compania „Teleradio-Moldova” să nu fie desemnate pe criterii politice, să fie asigurată transparența procesului de desemnare și reprezentativitatea credibilă a CO. Organizarea de dezbateri publice la aceste subiecte cu participarea profesioniștilor din domeniu.

- B. Excluderea imixtiunii statului (reprezentanților puterii) în politica editorială a IPNA Compania „Teleradio-Moldova”. Asigurarea independenței financiare reale a Companiei, inclusiv prin elaborarea și adoptarea unor bugete pentru o perioadă mai mare decât cea a guvernării, introducerea taxei pentru audiovizualul public care va implica cetățenii în responsabilizarea audiovizualului public.
- C. Dezbateră publică a Caietului de sarcini al IPNA Compania „Teleradio-Moldova”. Obligarea CO să prezinte dări de seamă la fiecare șase luni și nu doar în Parlament, ci și în cadrul unor evenimente publice speciale.

2. Reforma Consiliului Coordonator al Audiovizualului

- A. Elaborarea și aplicarea unor mecanisme legale, prin care candidaturile pentru funcția de membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului să nu fie desemnate pe criterii politice, să fie asigurată transparența procesului de desemnare și reprezentativitatea credibilă a CCA. Organizarea de dezbateri publice la aceste subiecte cu participarea profesioniștilor din domeniu. Aplicarea mecanismelor de responsabilizare a CCA în ansamblu și a fiecărui membru al CCA pentru aplicarea prevederilor Codului Audiovizualului.
- B. Asigurarea transparenței procesului de acordare și retragere a licențelor de emisie și a frecvențelor disponibile și disponibilizate. Publicarea obligatorie a anunțurilor despre concursurile de acordare a licențelor de emisie și a frecvențelor în ziarele naționale cu cel mai mare tiraj. Asigurarea respectării obligației de a motiva orice decizie adoptată de CCA.
- C. Accelerarea procesului de trecere la televiziunea digitală în mod transparent și fără excluderea unor radiodifuzori de pe piața media.
- D. Amendarea Codului Audiovizualului prin introducerea obligativității unor audieri parlamentare anuale pe marginea activității CCA, cu rapoarte prezentate de toate părțile interesate, inclusiv de societatea civilă.

3. Deetatizarea presei

- A. Excluderea și descurajarea utilizării de către autoritățile publice a mass-media în calitate de instrument de propagandă politică, precum și crearea de condiții egale de dezvoltare a mass-media prin desființarea monopolului și a concentrării proprietății mass-media prin adoptarea Proiectului de lege privind deetatizarea publicațiilor periodice din Republica Moldova.
- B. Elaborarea și implementarea unor mecanisme clare și transparente de utilizare a banilor publici pe segmentul mass-media. Organizarea de tendere la nivel național și local privind organizarea campaniilor de presă de interes comunitar, finanțate din bani publici, precum și privind plasarea așa-numitei „publicități de stat” – anunțuri oficiale, bugete, convocări, decizii importante etc.
- C. Asigurarea transparenței și accesului liber la informația cu privire la proprietățile mass-media, inclusiv asupra informației despre tirajele de presă și structurile de holding mass-media existente în RM.

4. Politici de stimulare a dezvoltării presei independente

- A. Elaborarea Concepției de dezvoltare a mass-media independente. Concepția ar presupune acțiuni de natură să stimuleze dezvoltarea presei independente în R. Moldova, programate pentru implementare graduală, în funcție de gradul de pregătire a pieței media autohtone și de situația economică a țării.
- B. Susținerea dezvoltării presei naționale de importanță socială (excepție: publicațiile de reclamă și cele erotice). Includerea în Legea Bugetului de Stat a unor prevederi, prin care presa scrisă de importanță socială ar beneficia de subsidii pentru acoperirea cheltuielilor de distribuție (aceste subsidii ar putea fi acordate direct distribuitorilor de presă – ÎS „Poșta Moldovei”).
- C. Modificarea Codului Fiscal și stabilirea unui cadru fiscal preferențial pentru instituțiile de presă: majorarea până la 40% a cotei de publicitate din suprafața totală a ziarelor, depășirea căreia duce la creșterea cotei de impozitare (actualmente, legea prevede că un ziar care conține mai mult de 30% publicitate este publicație de reclamă și trebuie să plătească impozite mai mari). Scutirea ziarelor de plata TVA din sumele provenite din activitatea lor editorială, indiferent de cifra de afaceri. (variantă: majorarea până la 500.000 lei a sumei de venituri, la atingerea căreia instituțiile de presă sunt obligate să plătească TVA – acum această cifră este de 200.000 lei pentru toți agenții economici). În acest sens este necesară adoptarea proiectului Legii pentru completarea art.103 din Codul fiscal nr.1163- XIII din 24 aprilie 1997 și proiectul Legii pentru modificarea art.14 din Legea nr.1227-XIII din 27 iunie 1997 cu privire la publicitate.

5. Reforma legislativă

- A. Abrogarea Legii presei și adoptarea unor reglementări care să încurajeze libertatea de exprimare și libertatea mass-media.
- B. Modificarea articolului 47 din Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr.260-XVI din 27 iulie 2006 referitor la taxa anuală de acoperire a cheltuielilor de reglementare care este în contradicție cu prevederile Articolului 7 (Stabilirea, modificarea și anularea impozitelor și taxelor generale de stat și locale) din Codul fiscal nr.1163-XIII din 24 aprilie 1997 (cu modificările și completările ulterioare), care stipulează: „(1) Impozitele și taxele generale de stat și locale se stabilesc, se modifică sau se anulează exclusiv prin modificarea și completarea prezentului cod.”
- C. Modificarea Hotărârilor de Guvern care stabilesc taxele pentru obținerea informațiilor la Camera Înregistrării de Stat, ÎS Cadastru etc. în conformitate cu Legea privind accesul la informație, care stipulează că „mărimile plăților nu vor depăși mărimile cheltuielilor suportate de către furnizor pentru facerea copiilor, expedierea lor solicitantului și traducere, la cererea solicitantului.”
- D. Instituirea unor mecanisme clare în legislația națională de descurajare a cenzurii și de pedepsire a persoanelor care înfăptuiesc cenzura și completarea Codului contravențional cu un articol care pedepsește contravențional cenzura.
- E. Completarea Codului penal cu un nou articol care să pedepsească infracțiunea de împiedicare intenționată a activității mass-media și intimidare a cetățenilor pentru critică.

- F. Amendarea prevederilor care limitează nejustificat și contrar standardelor europene dreptul la libera exprimare din Legea secretului de stat, Legea cu privire la contracararea activității extremiste, Codul contravențional.
- G. Modificarea Codului contravențional, prin înăsprirea pedepselor pentru îngrădirea accesului la informație și ne-oferirea informațiilor de interes public în termenele stabilite de lege.
- H. Completarea Legii cu privire la publicitate cu o noțiune nouă și anume „publicitate publică – publicitate achiziționată din bani publici”. De asemenea, trebuie reglementată diferența de substanță existentă între „publicitatea comercială”, „publicitatea socială” și „publicitatea publică” care să prevadă o serie de obligații pentru sectorul public, pornind de la faptul că publicitatea plasată de către autoritățile publice urmărește nu doar obiective filantropice și de importanță socială dar și alte obiective (de ex: anunțuri de angajare etc.).
- I. Adoptarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Legii nr.96-XVI din 13 aprilie 2007 privind achizițiile publice care are ca scop instituirea, în cadrul procedurilor de achiziții publice, a garanțiilor juridice ale utilizării transparente și responsabile a banilor publici în domeniul mass-media. Acest proiect de lege va permite crearea condițiilor egale pentru toate mass-media în accesul la finanțele publice, inclusiv cele utilizate pentru publicitate de către instituțiile și agenții economici subvenționați, într-o formă sau alta, din bani publici.
- J. Modificarea Legii Procuraturii, prin care procurorii ar fi obligați să se autosesizeze sau să sesizeze alte organe de drept în urma materialelor difuzate de presă care conțin informații (fapte, declarații, afirmații) despre crime și infracțiuni, inclusiv corupție, protecționism, conflict de interese.
- K. Adoptarea proiectului de lege cu privire la ajutoarele de stat pentru publicațiile periodice prin care să fie reglementată susținerea și promovarea de către stat a dezvoltării economice a publicațiilor periodice și a independenței editoriale a publicațiilor periodice, protejării de către autoritățile și instituțiile publice a concurenței loiale, combaterii activității autorităților administrației publice de limitare a concurenței în domeniul presei scrise.
- L. Adoptarea proiectului de lege privind deetatizarea publicațiilor periodice (menționat la capitolul „Deetatizarea presei”).

Centrul pentru Jurnalism Independent

Asociația Presei Independente

Asociația Presei Electronice

Centrul „Acces-info”

Centrul de Investigații Jurnalistice

Comitetul pentru Libertatea Presei

Centrul Tânărului Jurnalist din Moldova

Uniunea Jurnaliștilor din Moldova